

МОДЕРНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ БРЕНДОТ ВО МОБИЛ

Директорот на Агенцијата за електронски комуникации, Коста Трпковски, е роден во Скопје, во 1956 година. Се образувал во родниот град, каде завршил основно и средно образование. Дипломирал на Електротехничкиот факултет во Скопје и се здобил со звање дипломиран инженер по електроника и телекомуникации. Кариерата ја почнал во АД "Адинг" каде работел кратко време, потоа се вработил во "Макпетрол Теас", каде добил практично искуство, со оглед дека тоа е производна компанија која се занимава со прашања од областа на радиокомуникациите. Потоа работел во Министерството за транспорт и врски, како инспектор за телекомуникации сè до назначувањето за директор на Управата за телекомуникации, односно Агенцијата за електронски комуникации.

Во текот на кариерата перманентно се дообразува во областа на електронските комуникации. Работел на повеќе проекти и активно учествувал на меѓународни собири од областа на регулатива и телекомуникациите. Тој е еден од учесниците во групата за изработка на Националната стратегија за информатичко општество на Македонија. Неодамна, како дел од македонската делегација, тој присуствувал на Светскиот самит за информатичко општество (WSIS) во Тунис и на првиот во Женева, каде што покровител бил покојниот претседател Борис Трајковски.

Приватно господинот Трпковски е во семејство со Соња, Весна и Ружица.

■ Разговорот го водеше: Рената МАТЕСКА

☀ Господине Трпковски, се вели дека од 2005 година Република Македонија бележи период на либерализација на електронските комуникации...

ТРПКОВСКИ: Од почетокот на 2005 година тоа беше законска обврска на Владата. Таа создаде предуслови, односно услови за отворање на пазарот на секторот на електронски комуникации. Во таа насока, прво што требаше да се направи (а сè почна во 2004 година), беше донесувањето на Законот за електронски комуникации. Се тргна во процес кој бараше многу голем труд и ангажман и во 2005 година во март Законот беше донесен и стапи на сила. Законот за електронски комуникации, меѓу другото, и една од основните работи беше да се воспостават нови услови, односно организациона поставеност на регулаторното тело, со тоа што се пристапи кон формирање нова Агенција за електронски комуникации.

☀ Согласно Законот за електронски комуникации, Управата за телекомуникации се трансформира во Агенција за електронски комуникации, како независно регулативно тело. Што тоа значи, која е разликата?

ТРПКОВСКИ: Досега Управата за телекомуникации функционираше како орган во состав на Министерството за транспорт и врски и тоа беше организациона единица со ист статус како и Управата за цивилна воздушна пловидба. Новиот Закон и сè она што со неговото донесување произлезе како обврска беше создавање Агенција, која ќе биде независен државен орган, а кој

ОГИИ ЌЕ ГО ДОНЕСАТ НАТА ТЕЛЕФОНИЈА

ќе биде непрофитабилен и кој можеби е меѓу ретките заведени во Судскиот регистар како таков. Инаку, органите на управување на Агенцијата, Комисијата, односно директорот, сега одат во процедура на избор преку Собранието. Тоа е разликата. Всушност, има многу новини од аспект на надлежностите на Агенцијата, но сепак она што е основно е нејзината поставеност, малку посспецифична во однос на досегашниот нејзин статус, а и во однос на други агенции кои постојат во нашиот амбиент, во Македонија. Ваквиот терк, односно формирањето Агенција е вообичаен за Европа. Со самото формирање таа станува самофинансирачка институција, со тоа што државата ѝ дава право да управува со некои национални ресурси, а тоа се радиофреквенциите, броевите и сериите на телефонските броеви, а за извршените услуги, односно за користењето на овие ресурси корисниците ѝ плаќаат одреден надоместок на Агенцијата и на тој начин таа директно се финансира. Со нејзиното формирање вработените, дотогаш вработени во Управата за телекомуникации, се преземени во целост и тие веќе не се со третман на државни службеници. Агенцијата почна да функционира од 1 јули 2005 година. Значи, во периодот од 5 март, денот кога стапи на сила новиот Закон за електронски комуникации, до 1 јули имаме период во кој сепак многу интензивно се работеше на сите овие изборни активности, спроведување постапка за избор на Комисија, директор и спроведување судска регистрација. Агенцијата е регистрирана во Судскиот регистар и де факто со свое лого и со сите обележја стартува со работа од 1 јули.

Да резимираме, која е основната функција и цел на постоењето на Агенцијата за електронски комуникации?

ТРПКОВСКИ: Со формирањето на Агенцијата Република Македонија доби национална регулаторна агенција во областа на електронските комуникации. Нејзината поставеност како независна институција и одвојување од составот на Министерството за транспорт и врски, всушност значи дека Министерството и натаму останува да биде оној сегмент на власта кој ќе биде изготвувач и поднесувач на стратегиите и законите во областа на електронските комуникации, што и во Законот е зацртано, додека надлежностите на Агенцијата се следење и спроведување на Законот за електронски комуникации во практиката. Една функција која, покрај тоа што е поврзана со создавање услови за настап на нови компании, значи евидентирање-нотифицирање на потенцијални корисници, архивирање, ставање во централен регистар, доделување фреквенции за поедини од нив, и броеви и серии на телефонски броеви. Покрај тоа, ние сме должни да го снимаме и анализираме пазарот, а имаме и такви надлежности да вршиме инспекции и надзор. Во добар дел од она што значеше и подзаконска регулатива Агенцијата учествуваше максимално активно, односно не се застапа со тоа што се донесе Законот, туку потоа Агенцијата почна да се раздвижува и од 1 јули, со сите нејзини обележја и специфики, таа почна да функционира. Основно беше конституирањето на Агенцијата, таа да добие правен легитимитет. Факт е дека и моментот на формирање, средина на годината, создаде и некои непријатности, особено од аспект на Буџетот, но сега сите прашања се решени и Агенцијата функционира нормално со целиот свој капацитет. Имаме одредени прашања за кои би дискутирале, а особено за структурата на Агенцијата, значи околу нејзиниот капацитет. Она што го одбележа периодот од 1 јули, односно периодот на летните одмори, беше интензивно да се пристапи кон изработка на подзаконски прописи. Група експерти од Агенцијата, од Минис-

терството за транспорт и врски, од Универзитетот, невладиниот сектор, претставници од донаторите, значи субјекти кои ни помагаат со техничка помош, како што се, УСАИД, ГТЗ, Европската комисија, во работни групи по различен основ земаа учество при изработката на тие правилници. Нивниот број сега е повеќе од 30. Секојдневно се носат нови правилници, кои многу помогнаа субјектите да се препознаат во своите бизнис планови, односно сè она што имаат намера да го работат во Секторот на комуникациите да најдат како тоа се регулира и што сè треба да преземат. Особено беше значајно, а ние го оценивме како добар бенефит, добар дел од правилниците да одат на јавна расправа, да се објавуваат на нашата веб-стра-

ница, значи максимално транспарентно, што го ценевме како голема придобивка заради квалитетот на документите, почитувајќи ги и инкорпорирајќи ги сите продуктивни и квалитетни коментари и забелешки кои ги добивавме од субјектите. Всушност, не беше доволно само да се формира Агенцијата, не беа доволни правилниците да се изработат и донесат, веднаш потоа требаше и да се постапува според нив, субјектите едноставно да почнат по некоја нова структура на поставеност на односите, да се регистрираат кај нас, односно да се нотифицираат. Новиот Закон целосно е изработен согласно европските препораки, и сè што е предвидено со европските директиви од 2002 година е имплементирано во Законот. Цениме дека е

максимално компактибилен со европските директиви, а тоа го покажа и експертизата на Законот спроведена од ЕУ. Секако дека нема идеален закон, дека со време тој ќе претрпи одредени промени, меѓутоа она што во прв момент можеме да го констатираме е дека се работи за многу солиден закон, кој предвидува, пред сè, субјектите, на многу поедноставен, административен начин, да дојдат кај нас, да се нотифицираат и да почнат со работа. Односно, Законот предвидува процедура на генерална авторизација, со тоа што сите заинтересирани субјекти ги доставуваат своите податоци за компаниите и активностите кои планираат да ги обавуваат во секторот на електронски комуникации. Едноставно со тоа што ќе ги внесеме во регистарот, заинтересираните субјекти веќе можат да почнат со работа. Овој процес, кој ние многу успешно го спроведуваме, покажува податок дека досега повеќе од 30 субјекти се нотифицирани (бројот на регистрираните субјекти секојдневно се менува), а нивните имиња и поединости се достапни на веб-страницата на Агенцијата (www.aec.mk). Достапноста и пристапноста на Агенцијата и подготвеноста да ги прифати сите заинтересирани страни покажува дека и апликацијата, односно доставувањето на документацијата може да се изврши по електронски пат. Значи, во секоја смисла и инструкциите кон вработените и мојот однос кон странките, покажува дека сите ние сме од народ за народ, не смееме да се изолираме и никако бирокуратски да го оптовариме тој процес. Напротив, треба да бидеме многу комуникативни и во секоја непријатност која ја имаат во спроведувањето на активностите или во тоа што им е непознато, субјектите да доаѓаат во Агенцијата и толку колку што можеме, со времето со кое располагаме, да ги насочуваме во вистинска насока. Така, освен нотификацијата, многу субјекти подоцна почнаа со посериозни зафати и веќе кај нас доставија и побарувања да градат сопствени мрежи кои, пред сè, се безжични, а за што има и конкретен пример, кој веќе е во завршна фаза, тоа е Проектот "Македонија конект".

 Стартувате со нов Проект поддржан од Европската унија. За што конкретно станува збор?

ТРПКОВСКИ: Моментно во Агенцијата се присутни експерти, избрани од Европската агенција за реконструкција. Проектот ќе трае 18 месеци, односно нивните луѓе ќе бидат перманентно присутни тука во Агенцијата и нивна улога е да помогнат во засилувањето на капацитетот на Агенцијата, односно нејзината структура. Факт е дека по моето доаѓање на ова раководно место затекнав состојба со одреден број вработени, превработеност, со несоодветно квалификациона структура. Процесите околу зајакнување на капацитетот на Агенцијата е под силна опсервација на Европската комисија, во насока на креирање на порационална, постегната структура со вработените во Агенцијата, со кадри кои допрва треба и во некои нови области да се дообразуваат. Факт е дека универзитетите ги образуваат луѓето, добиваат диплома, но активностите какви што има во Агенцијата, потребно е уште едно ниво на донаобразба. Тоа е она со што сите агенции, слични на оваа, во Европа се соочуваат, бидејќи настаните многу динамично се одвиваат, мора да ги следи и професионален кадар обучен за таа работа. Времето во електронските комуникации не станува само предмет на инженерите, туку со нив треба да се занимаваат се повеќе и економисти и правници, така што во таа насока очекуваме и Агенцијата да го добие оној свој полн интензитет и капацитет по завршувањето на реализацијата на овој Проект. Проектот ќе се одвива во Агенцијата, со спроведување тренинзи, со обука, со можна посета на слични агенции, со принципи на on-job и off-job методи. Агенцијата во целост и со мно-

гу симпатии го прифати овој Проект и мислам дека ќе биде добредојден токму заради овие елементи.

Висината на вредноста на Проектот е еден милион евра, и тоа се спроведува преку ангажирање докажани експерти од страна на Европската агенција за реконструкции.

Она што го спомнав од аспект на реализација на радиомрежи, тоа што веќе е реализирано на пазарот, тоа се субјекти кои се подготвуваат да почнат да работат како оператори, субјекти кои веќе се нотифицирани во Агенцијата. Првиот проект кој го спомнав, "Македонија конект", УСАИД го донираше за безжично поврзување на повеќе од 400 образовни институции во Македонија, за можност за пристап и користење на брз Интернет, со што училиштата, односно учениците како потенцијал ќе можат Интернетот да го промовираат и да го користат за себе за стекнување нови сознанија и комуникација со останатите. Радиомрежата веќе е поставена и во добар дел од наша страна е покриена со соодветни одобренија и документација, а како Интернет провајдер на мрежата се јавува

компанијата Он нет од Скопје. Покрај неа, факт е дека имаме побарување и од други оператори кои се со слични, многу сериозни проекти преку кои компаниите сакаат да работат и гледаат перспективен бизнис во овој сектор.

 Монополот во фиксната телефонија веќе подолго време претставува трн во окоото на граѓаните...

ТРПКОВСКИ: Факт е дека Македонски телекомуникации досега а и сè уште имаат посебен ексклузивен договор со Владата на Република Македонија, кој го затекнав, потпишан во еден друг политички амбиент, и не би сакал да ги квалификувам неговите позитивни или негативни страни, но сега сме во ситуација да е потребно таквите договори целосно да се ревидираат, значи на една страна веќе се создава амбиент за либерализација на пазарот на електронски комуникации, на друга страна е сè уште постоело ексклузивен договор меѓу Владата на Република Македонија и Македонски телекомуникации, а тие две нешта не соодветствуваат. Ние во новиот Закон веќе не познаваме концесија, не постои таков термин. Факт е дека актуелната Влада презема активности во таа насока да ги ревидира концесиските договори, не само со Македонски телекомуникации, туку и со мобилните оператори Ко-

смофон и Мобимак, со Интернет провајдерите, со кабловските оператори, значи тоа е група субјекти во области кои биле либерализирани и пред 2005 година. Кога ќе заврши постапката на усогласување на концесиските договори не можам да одговорам, бидејќи усогласувањето на концесиските договори го прави Владата, односно Министерството за транспорт и врски, а што побрзо се случи тоа и што побрзо ги надминеме овие концесиски договори, тоа е подобро, и за состојбата во секторот на електронски комуникации на Македонија, а секако ќе биде многу позитивно за државата во однос на Европската комисија. Македонски телекомуникации, согласно новиот Закон, се прогласени за доминантен давател на услуги во говорната телефонија. Значи, тоа право го обврза да пристапи кон некои посебни и специфични односи за отворање на пазарот, а пред сè своите капацитети и ресурси да ги даде на други заинтересирани страни под посебни услови. Секако тука е и Законот за заштита на конкуренцијата, кој оди во таа насока да им се даде еднаков статус на операторите во однос на корисниците, имајќи предвид дека корисникот треба да добива квалитетна услуга по поевтини и поповолни цени. Во таа насока, Македонски телекомуникации имаа обврска да достават референтна понуда за интерконекција, што всушност значеше да може да им овозможи на други мрежи на други алтернативни оператори, да се поврзат со мрежата на Мактел. Тоа е направено и тоа се совпадна и со спомнатите ангажмани на Агенцијата во втората половина на 2005 година. Во постапката имаше ангажман на експерти од странство, од Германија и од Франција, кои ни помогнаа во анализата на овој документ-понуда, која ја одобрихме, прво во техничкиот дел за да не ги заклучуваме потенцијалните заинтересирани во намерите да се интерконектираат. Тие можеа, веднаш по одобрувањето на техничкиот дел, да пристапат кон преговори и склучување договор за интерконекција, а веќе на почетокот на годинава ги одобрихме и цените за интерконекција, што предизвика голем интерес кај медиумите, но би сакал да истакнам дека се работи за услови и за цени кои важат меѓу операторите.

Јавноста би сакала да знае како се формираат цените за интерконекција?

ТРПКОВСКИ: Пред сè, цените би требало да бидат базирани на трошоците кои за нивно формирање ги имаат Македонски телекомуникации. Но, не криеме дека и во периодот на евалуација на сите тие трошоци бевме и малку порестриктивни, одевме по некои анализи и во Европа, т.н. бенџмаркензи, ги споредувавме цените и од други земји и слични пазари, и врз тоа правевме одредени анализи. Зборуваме за цени кои се во повеќе категории, за цени за сообраќај, за минутажа на реализиран говорен сообраќај, дали е меѓународен, локален, дали е со мобилен телефон, но тука и многу други категории, цени за испитување на централите, за сигнализација, за колоцирање на опремата и др., така што во сите тие цени тежнеевме да дојдеме до многу пореални и поприватливи и секако цени кои ќе остават некоја маргина на профит за новоодојдените компании. Вообичаено е да има многу забелешки и факт е дека никогаш нема да постигнеме цените да бидат во интерес на сите заинтересирани страни. Факт е дека Телеком се жали дека цените се пониски од првопредложените, но од друга страна операторите сметаат дека тие сè уште се високи. Но, одобрувањето на цените не е конечен процес, ние сега влегуваме во перманентен период на следење на цените, перманентно подобрување на условите, што ќе се рефлектира на крајните корисници. Според мене, најбитно е да се појават новите "играчи" за да видиме што ќе понудат. Ракавицата е фр-

лена, и да видиме што тие ќе донесат кон крајните корисници. Објавувањето на сите услови ефектуираше. Компаниите веќе се јавуваат и имаме одреден број заинтересирани и очекуваме напролет да добиеме барем една од нив, кој ќе може да конкурира на територијата на РМ. Инаку, како право на компаниите за давање услуга, им е дадено и на оние кои сакаат само со поврзување на одредена телефонска централа со ограничен капацитет и за одредена услуга да даваат сервис, значи можностите се многу поголеми, останува самите компании, во домен на нивните внатрешни бизнис планови, да преземат активности и пристап. Сметам дека во поголем број веќе се комплетира онаа легислативна процедура, која побрзо треба да ја ставиме на страна и да преминеме на практика и да видиме кои ќе бидат бенефитите, односно можностите и потешкотиите во имплементацијата на процедурата.

Да расчистиме со шпекулациите кои велат дека монополот на Македонски телекомуникации ќе трае уште две години, а според други дека годинава ќе имаме втор фиксен оператор...

ТРПКОВСКИ: Ние перманентно работиме и цениме дека би било најполезно тој вчера да беше познат. Но, сите овие настани кои ги спомнавте, и во врска со концесиските договори и во врска со други одредени состојби кај нас, доведуваат до некој претпазлив настап на компаниите, со оглед на тоа дека се работи за сериозни инвестициони вложувања, особено на подрачјето на Македонија каде што не криеме дека ќе се појават и странски инвестиции. Таа претпазливост е постојано присутна и мислам дека не треба тоа да зачудува и јас би рекол дека ние можеме да се пофалиме со исклучително добра инфраструктура, а во иднина сè повеќе треба да работиме на содржината, и секако дека и на многу други сегменти, кои ги наметна и Стратегијата за информатичко општество, што е усвоено од Собранието и како една насока за движење севкупно на македонската нација во постигнување на бенефитите на ова, би го нарекол цивилизациско чудо, кое веќе сите европски простори го окупираа. Уверен сум дека во младите е потенцијалот и убеден сум дека тие ќе бидат оној столб на информатичката едукација, кој го чувствуваме како основен и најбитен двигател за имплементација на стратегијата на Македонија.

До каде е постапката за доделување концесија за трет мобилен оператор, согласно одредбите на новиот Закон? Кој е најсериозниот играч во играта?

ТРПКОВСКИ: Неблагодарно е да кажуваме имиња, ние не ги гледаме како трети или четврти но, пред сè, нашата функција е да создадеме услови, не само настап на заинтересираните во ГСМ-900 подрачјето, она што е присутно и за кое го поврзуваме кога зборуваме за мобилната телефонија, значи отворање простори за нови технологии, трета генерација на мобилната телефонија, во други фреквентни опсези, така што во таа насока вршиме максимални подготовки, она што, пред сè, значи подготовка и отстапување на ресурсите. Инаку, добредојдени се сите нови инвеститори, во било кои сервиси. Она што е поврзано со Владата, не би можел да кажам до каде се и кои се брендovите кои се заинтересирани. И сами знаете дека пазарот е добро покриен и двата ГСМ мобилни оператора имаат завидни резултати, прашање е каде би се сместил тој третиот. Да почекаме да видиме, можеби во наредниот период и тоа ќе се случи, директно немаме добиено најави, тоа е процес кој Владата го најави како отворен.

Неодамна беше презентиран планот за намена за радиофреквенциски опсежи...

ТРПКОВСКИ: Тоа е дел од групата правилници кој беше многу суштински, ние да направиме национален план за доделување радиофреквенции. Тоа е обемен и стратешки материјал за Македонија. Согласно тој план Агенцијата постапува и на заинтересираните коминтенти им доделува делови од радиоспектарот, бројки на фреквенции, можеби нешто невидливо и апстрактно, зборуваме за воздух, но над нас се одвива интензивен радиосообраќај. Ние сме задоволни со планот, кој одеше на јавна расправа. Согласно тој план Агенцијата е должна до одредени фреквенции, кои се атрактивни и привлечни за новите коминтенти, да ги отстапиме на користење на база на една посебна за прв пат спроведена процедура на јавен тендер. На тоа интензивно работиме. Тоа се опсежи кои ќе овозможат поквалитетни услуги кон граѓаните, во смисла на broad band, брз Интернет, многу технолошки новини со различни апликации, кои навистина се тренд во светот, но доделувањето на фреквенцијата, самото нејзино проектирање и

ТРПКОВСКИ: Предизбор и избор на оператор е процедура која ние во целост легислативно ја обработивме, опишавме што значи и технички ќе се спроведе оној момент кога ќе се направи фактичка интерконекција со Македонски телекомуникации. Инаку, технички околу имплементацијата, тоа се зафати во централите, но што со тоа ќе добие претплатникот? Претплатникот ќе добие можност со бирање одреден код од четири цифри да избере друг оператор. Многу едноставно, и покрај тоа што сега сите ние сме во фиксната телефонија претплатници на Македонски телекомуникации, ќе можеме од истиот уред од својот дом да избереме четири цифри и централата да нè пренасочи кон другиот оператор, кој ќе го избере самиот граѓанин, со тоа што ќе биде запознат под кои услови и кои се сервисите на новиот оператор кои му се пристапни и заради тоа се остава правото на избор на самиот претплатник. Принципот е наречен избор на оператор. Но, има друга процедура, тоа е предизбор на оператор, каде што ние како граѓани склучуваме посебен договор, покрај оној кој го имаме со Македонски телекомуникации и договор склучуваме со друг оператор за посебна услуга. Значи, во тој случај перманентно таа услуга ќе ја користиме од тој оператор.

Како е регулиран надзорот од страна на Агенцијата за електронски комуникации? Кои се ингеренциите на инспекторите?

ТРПКОВСКИ: Прво би го сакал да дополнам. Зборувавме за радиомрежи кои користат радиофреквенции. Како потенцијална конкуренција, односно како идни оператори не можеме да ги занемариме и сегашните кабловски радио и ТВ-оператори. Но, и нивното досегашно работење е регулирано со концесија, односно концесиски договори. Во моментот со кабловските оператори има 65 договори. Тие, исто така, треба да се ревидираат. Во иднина се очекува тие кабловски оператори да бидат и даватели на Интернет, по истата мрежа да оди и говор, односно досегашните традиционални форми и технологии брзо ќе се менуваат...

Од аспект на инспекцијата и надзорот, покрај оној сегмент каде ние ги доделуваме на користење фреквенциите, имаме голема обврска и да ги следиме, ние го следиме радио сообраќајот. Радиостаниците ги следиме во однос на тоа каде се поставени, дали работат на соодветна фреквенција, дали се во согласност со сите оние параметри кои стојат во нивното одобрение. Тоа е вообичаена процедура, за која Агенцијата има поголема традиција, од Управата за телекомуникации и порано. Се работи за добро обучени и квалификувани служби, кои перманентно го следат радиоспектарот со мониторирање од центрите посебно изградени за таа намена, преку беспосадните пунктови поставени на повеќе локации низ Македонија и мобилно, со наменски возила, независно од времето и условите, и не само да го следат сообраќајот, туку и евентуално да ги решаваат пречките на корисниците. Тука нашите служби често излегуваат во пресрет, ги штитат фреквенциите и нивното користење, што е обврска на Агенцијата. За прекршителите на правилата следуваат и казни. Во таа насока, значи освен фреквенциите, ние сме должни и сите други коминтенти, вклучувајќи ги и Македонски телекомуникации, сите субјекти кои имаат активности во секторот, имаме овластување да направиме надзор врз нивното работење во сите сегменти. Дали е тоа технички, од финансиска природа или почитување на законите и прописите.

Со инспекцијата и надзорот е покриена целата територија на Република Македонија и претставува голем ангажман, пред сè имајќи предвид дека во Македонија само во делот на радиофреквенциите имаме повеќе стотици компании-корисници на радиофреквенции.

спроведување, е нешто што се прави на многу транспарентен начин, зацртано е тоа да биде јавно и во таа насока подготвуваме посебни упатства и процедури.

Во легислативата на Агенцијата има посебен дел за "обезбедување на конкуренцијата". Што е прецизирано во Правилникот за избор и предизбор на оператор?